

Suhrob DADABOYEV,
Namangan davlat pedagogika instituti o'qituvchisi
E-mail: dadaboyevsuhrob89@gmail.com

NamDPI dotsenti, PhD M.Qo'ldasheva taqrizi asosida

MECHANISMS FOR ORGANIZING THE ACTIVITIES OF CIRCLES IN MUSEUM PEDAGOGY

Annotation

In this article, issues on the organization and importance of historical museums in secondary schools, issues related to such subjects as History, Museum Studies, Cultural Studies, etc., important issues of introducing mini-museums into the educational process, the effectiveness of the implementation of the technology of museum pedagogy in an educational institution, as well as recommendations on the organization of

Key words: Museum pedagogy, mini museum, virtual museum, museology, cultural studies, technology, elements of historical consciousness, personal development.

МЕХАНИЗМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КРУЖКОВ В МУЗЕЙНОЙ ПЕДАГОГИКЕ

Аннотация

В данной статье рассмотрены вопросы организации и значимости исторических музеев в общеобразовательных школах, их связь с такими дисциплинами, как история, музееведение, культурология и др., важные вопросы внедрения мини-музеев в образовательный процесс, эффективность реализации технологии музейной педагогики в образовательном учреждении, а также даны рекомендации по организации кружков по музееведению.

Ключевые слова: Музейная педагогика, мини-музей, виртуальный музей, музееведение, культурология, технология, элементы исторического сознания, личностное развитие.

MUZEY PEDAGOGIKASIDA TO'GARAKLAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISH MEXANIZMLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida tarixiy muzeylarni tashkil etilishi va uning ahamiyati bo'yicha masalalar, tarix, muzeyshunoslik, madaniyatshunoslik va boshqalar kabi fanlar bilan aloqadorligi, ta'lim jarayoniga mini-muzeylarni joriy etishning muhim masalalari, ta'lim muassasasida muzey pedagogikasi texnologiyasini amalga oshirish samaradorligi, shuningdek, mezeyshunoslik bo'yicha to'garaklarni tashkil etish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Muzeypedagogikasi, mini muzey, virtual muzey, muzeyshunoslik, madaniyatshunoslik, texnologiya, tarixiy ong elementlari, shaxsiy rivojlanish.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim muassasasi muzeysi tarix fanlarini o'qitishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Zero, muzey negizida mualliflik dasturi bo'yicha "Muzeyshunoslik" to'garagi faoliyat ko'rsatishi mumkin bo'ladi. Mamlakatimizdagi muzeylar faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularning marketing siyosati va xizmatlar sohasini kompleks rivojlantirish, muzeylarga innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash, shuningdek, muzeylarda o'zbek xalqi va davlatchiligi tarixi, Birinchi va Ikkinchi Renessans davrlari, buyuk allomalar hayoti va faoliyatiga oid zamonaviy yangi ekspozitsiyalarni yaratish, muzey to'plamlaridagi boy tarixiy va madaniy merosimizni keng targ'ib qilish dolzarb masalaga aylanib bormoqda. Shuningdek, umumta'lim maktablarida ham muzeylarni tashkil etish hamda muzeyshunoslik bo'yicha to'garaklar faoliyatini tashkil etish muhim masalalardan biri sanaladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion kompetensiyani rivojlantirishda muzey pedagogikasini o'rni, pedagogika universitetlarida bo'lajak o'qituvchilarni muzey pedagogikasi faoliyatiga tayyorlashda xorijiy tajribalardan foydalanish, ularni ularning tarbiyaviy ishlarga tayyorlashning tarbiyaviy modelini ishlab chiqish masalalari, B.B.Djalalov, D.S.Zakirova, Sh.O.Ibragimova, N.M.O'rinova, N.M.Xuseinova, B.A.Stolyarov, P.N.Nasrullayeva kabi olimlar tomonidan o'rganilgan [2].

Tadqiqot metodologiyasi. Muzey faoliyatini muzey Kengashi tashkil etadi, u katta tashkiliy, tadqiqot, o'zboshimchalik va vatanparvarlik ishlarini olib boradi. Maktabdagi muzey ijodiy o'zini o'zi anglash vositasiga aylanadi, shaxsga yo'naltirilgan ta'limni targ'ib etadi. Mahalliy, madaniy va tarixiy an'analarni saqlash, tiklash va rivojlantirish bo'yicha kichik tadqiqot markazi sifatida avlodlar va madaniyatlar muloqotida ishtirok etadi. Muzey quyidagi ish yo'nalishlarini amalga oshiradi:

qidiruv-tadqiqot ishlari. Qidiruv guruhi a'zolari tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanadilar. Bolalar hujjatlar, adabiyotlar bilan tanishadilar, arxiv materiallari bilan ishlashadi, qishloq aholisi, faxriylarga materiallar yig'ishda yordam so'rashadi, tadqiqot

ko'nikmalarini egallaydilar, maktab, tuman va respublika ilmiy-amaliy konferentsiyalarida o'z loyihalarini himoya qiladilar.

Umumta'lim maktablarida yosh muzeyshunoslar "Vatan yo'llari" sayyohlik-o'lkashunoslik harakati ishtirokchilarini tayyorlashlari hamda tuman va respublika tadqiqot ishlari tanlovlarining g'oliblari va sovrindorlari sifatida ishtirok etishlari mumkin.

O'quvchilar tanlovlarda ishtirok etgani tufayli muzey uchun boy materiallar to'plashi, uning asosida yangi ekspozitsiyalar va standlar bezatishi mumkin. Ular ko'pincha O'zbekiston tarixi va tarixi darslarida ishlatiladi.

Ekskursiya ishlari. Muzeysda shahar, qishloq aholi punkti hududidagi muzey, tarixiy yodgorliklar bo'yab ekskursiyalar o'tkazadigan yosh gidlar guruhini tashkil etish mumkin. Daryo sohilida va shahar hamda qishloq toponimikasining diqqatga sazovor joylari, "Mening kichik Vatanim" bo'yicha respublika gid tanlovinini tashkil etish samarali natija beradi.

Yo'lboshchilar nogiron bolalar uchun ekskursiya ishlab chiqishlari, xalqimizning Buyuk Vatan urushidagi jasoratini o'rganish alohida o'rin tutadi. "Xotira va qadrlash kuni" munisabati bilan "Xotira kitobi" kitoblarni yaratish uchun materiallarni yig'ish va tartibga solish bo'yicha katta ishlar amalga oshirilishi ushbu ish natijasida hududda yashagan va buyuk Vatan urushi ishtirokchilarining biografik ma'lumotlari, mukofotlari, jangovar harakatlarda ishtirok etishi tasvirlangan ma'lumotlar to'plangan bo'ladi.

"Muzeyshunoslik" to'garagi a'zolari vatanimiz qahramonlari, ularning jangovar va mehnat faoliyatini o'rganish va jasorat ko'rsatish bo'yicha katta ish olib borilganlari to'g'risida videoroliklar tayyorlash mumkin. O'quvchilar videoni suratga olishi, buklet tayyorlashlari, qahramon haqida taqdimot yaratishlari kerak. Muzey ekspozitsiyasi o'quv jarayonida muntazam ravishda qo'llaniladi. Darslarda ishlatiladigan muzeyning haqiqiy materiallari o'quv jarayonini jonlantiradi, uni aniqroq mazmun bilan to'ldiradi, bilimlarni mustahkam o'zlashtirishga hissa qo'shadi va o'quvchilarga katta hissiy ta'sir ko'rsatadi.

Ta'lim muassasasi muzeyida to'plangan boy materiallar va ish tajribasi turli darajadagi tadbirlarni o'tkazishda ham qo'llaniladi. Muzey negizida bir necha bor maktab sinf rahbarlarining yig'ilishlari, vatanparvarlik tarbiyasi masalasi bo'yicha ota-onalar yig'ilishlari o'tkazilgan. Bu masalada muzey jamoat tashkilotlari bilan yaqin hamkorlik qiladi. "Muzeysunoslik" to'garagi a'zolari "ruhingizni oching" va "Ko'krak nishoni" dasturlarini suratga olishda faol ishtirok etishdi.

Ta'lim muassasasi muzeyi yosh avlodni vatanparvarlik, fuqarolik, etnik-madaniy tarbiyalash markazi, maktab va qishloq hayotining markazi hisoblanadi. Muzey faoliyati o'tmishni ehtiyoqlik bilan saqlashga, o'z xalqining merosini muhofaza qilishga, o'z hududining an'analari tiklashga va bolalarning o'z mamlakati, Vatanining haqiqiy fuqarolari va vatanparvarlari bo'lib yetishishiga yordam berishga qaratilgan.

Muzey-bu abadiylik kalitlari saqlanadigan, xalq tarixi va xotirasi jonlanadigan joy. Ma'lumki, o'tmishsiz hayot mumkin emas, ularsiz hozirgi va kelajak yo'q. Shuningdek, muzey norasmiy ta'lim va rivojlanish uchun joy vazifasini bajaradi.

Bola nafaqat stolda o'tiradi, balki o'rganish obyekti bilan yuzma-yuz uchrashadi, uni har tomondan ko'rishi mumkin, bu uning bilim qobiliyatini rivojlantiradi. Hozirgi vaqtda muzey pedagogikasi bolalarni shaxsiy tarbiyalash sohasidagi innovatsion texnologiya bo'lib, shaxsni maxsus tashkil etilgan fan-makon va zamon muhitiga singdirish uchun sharoit yaratmoqda.

Zamonaviy maktab ta'limi amaliyoti pedagogik jarayonni modernizatsiya qilish, unga keng ijtimoiy va madaniy kontekstni kiritish bilan tavsiflanadi. Muzey pedagogikasi maktab ta'limidagi o'quvchilarning ijtimoiylashuvi, ularning kognitiv rivojlanishi, estetik tarbiyasi va o'z xalqining tarixi bilan tanishishiga yordam beradigan innovatsion texnologiyalardan biridir.

Muzey XVII asr o'rtalaridan boshlab o'qituvchilar tomonidan ta'lim resursi sifatida ishlatilib kelinmoqda va dastlab kattalar va maktab o'quvchilariga qaratilgan. O'quvchilar faqat yigirmanchi asrning ikkinchi yarmida muzey aloqasi subyektlari sifatida ko'rila boshlandi. O'quvchilar auditoriyasi uchun "madaniyatning mavzu dunyosi", "Muzey va madaniyat", "Salom, muzey" eksperimental dasturlari ishlab chiqilgan.

Muzey pedagogikasining elementlari umumta'lim maktablari uchun badiiy va estetik yo'nalishning ba'zi kompleks va qisman dasturlariga kiritilgan bo'lib, "kelib chiqishi", "Kamalak", "go'zallik", "Quvonch", "Ijod", "Bolalar iqtidori", "Tabiat va rassom" va boshqalar. Muzey pedagogikasining maktab yoshidagi bolalarni madaniy va tarixiy qadriyatlar bilan tanishtirishdagi roli, muzey-pedagogik faoliyatni maktabdagi o'quvchining ijtimoiy-madaniy rivojlanishining samarali vositasi deb bilishadi.

Biroq, muzey pedagogikasining afzalliklarini maktab ta'limida innovatsion pedagogik texnologiya sifatida tan olish va uni maktab o'quv jarayonida qismlarga bo'lgan holda foydalanish o'rtasida qarama-qarshilik mavjud bo'lib, bu muzeyning yagona ta'lim maydoni va maktabni nazariy modellashirish zarurligini belgilaydi. Maktab muzeylarining samarali hamkorligi ushbu tashkilotlarda mavjud resurslardan maqsadli foydalanishga imkon beradigan qo'shma muzey-pedagogik dasturlarni yaratishga asoslangan.

Muzeylarning madaniy va ma'rifiy faoliyatining mazmuni muzey auditoriyasi bilan ishlashni tashkil etish va ta'lim tizimi bilan quyidagi yo'nalishlarda o'zaro aloqalarni o'z ichiga oladi: axborot berish, o'qitish, ijodiy tamoyillarni rivojlantirish, aloqa, dam olish muzey haqida ma'lumot ekskursiya ishlari, bosma qo'llanmalar, audio qo'llanmalar, axborot kiosklari va Internet saytlari orqali amalga oshiriladi.

Maktab muzeylarining ijtimoiy tarmog'idagi muzey sahifasida maktab o'qituvchisi muzey va pedagogik dasturlar, muzeyning fond kolleksiyalari, bo'lajak madaniy tadbirlarning e'lonlari bilan tanishishi, o'z ishlari foydalanish uchun o'lakunoslik materiallari bilan tanishishi mumkin.

Muzeyda maktab o'quvchilari bilan ishlash bir qator shartlarga rioya qilishni talab qiladi:

- o'quvchi tushunishi uchun eksponatlarning mavjudligi; obyektlar bilan harakat qilish imkoniyati (haqiqiy obyektlarni modellar, dublikatlar, nusxalar bilan birlashtirish);

- sinfda muzey o'yinlaridan foydalanish, tayyorgarlik /mustahkamlash ishlari;

- o'quvchilar bilan muloqotni ta'minlash;

- amaliy ishlarni tashkil etish orqali "qo'llar orqali bilim" tamoyiliga rioya qilish o'quvchilar faoliyati;

muzeyga tashrif buyurishdan oldin dastlabki ishlarni bajarish va o'z faoliyatida olingan taassurotlarni mustahkamlashga qaratilgan ijodiy mashg'ulotlar

O'quvchilarda muzey madaniyatini shakllantirish-muzey haqidagi g'oyalarning yoshga mos darajasini, uning qadriyatlariga hissiy-ijobiy munosabatni, muzey makonida rivojlangan aloqa usullarini aks ettiruvchi rivojlangan shaxsiy fazilat bu nafaqat muzey xodimlari, balki o'qituvchilar faoliyatining mazmuni aks ettiriladi. Uni maktablarda amalga oshirish uchun badiiy albomlar, otkritkalar, fotosuratlar va reproduksiya to'plamlari, shuningdek, o'quvchilar bilan ishlashda "virtual ekspozitsiyalar", "virtual ko'rgazmalar", "virtual muzeylar"dan foydalanishga imkon beradigan raqamli resurslarni o'z ichiga olgan makon va zamon rivojlanish muhiti yaratilishi kerak.

Maktab ta'limi muzey pedagogikasi sohasidagi olimlar va amaliyotchilarning o'quvchilar bilan ishlashda muzeylarning virtual muhitidan foydalanishga munosabati noaniq. Shunday qilib, muzey pedagogikasi nuqtai nazaridan, virtual ekskursiya muzeyning noyob atmosferasini to'liq qayta tiklay olmaydi va haqiqiy san'at asari yoki tarixiy artefakt bilan o'zaro aloqada bo'lgan tajribalarni taqdim eta olmaydi. Boshqa tomondan, muzeyga tashrif buyurish qiyin bo'lgan hollarda (masalan, uning maktabdan uzoqligi), virtual ekskursiyalar muzey devorlari ichidagi mashg'ulotlarga yaxshi alternativ hisoblanadi. O'quvchilarning badiiy va estetik rivojlanishida raqamli resurslardan foydalanishning katta salohiyatiga ishora qiladi. Ular sizga vizual madaniyat asoslarini rivojlantirishga imkon beradi, ma'lumotni o'zlashtirishning individual yo'nalishini yaratish imkoniyatini beradi.

Zamonaviy o'quvchilar uchun tanish bo'lgan shaklda ma'lumot beradi. Bu holda bilish jarayoni eksperiment va o'yin orqali amalga oshiriladi, urg'u og'zaki nutqdan o'quvchining yosh xususiyatlariga eng mos keladigan vizual usullarga o'tkaziladi.

Raqamli resurslar maktabning veb-saytida virtual muzey formatida taqdim etilishi mumkin, bu sizga saytga tashrif buyuruvchilar uchun turli xil manbalarga – o'quvchilar ishlarining virtual ko'rgazmalariga, o'quv materiallariga va boshqalarga bepul kirishni ta'minlashga imkon beradi. Virtual muzeyda siz o'qituvchilarning uslubiy ishlarni, videofilmlar, virtual albomlar, multimedia taqdimotlari, interfaol doska uchun o'yinlar, marshrut o'yinlari. Muzey madaniyatini shakllantirish uchun maktabga mos muhitning yana bir turini – mini-muzeyni ta'kidlash mumkin.

Bunday muzeylarni tashkil etishning maqsadga muvofiqligi ikki sababga bog'liq:

- umumta'lim maktablari "haqiqiy" muzeylardan uzoqda joylashgan;

- katta yoshdagi mehmonlar uchun mo'ljallangan ko'rgazmalar yosh bolani charchatishi mumkin.

Ko'pincha maktablarda xalq hayotining mini-muzeylari yaratiladi, ammo mini-muzeylarning mavzusi keng – o'yinchoqlar, kitoblar, tabiatdan tashkil topadi. Ular, qoida tariqasida, buyumlar to'plami asosida yaratilgan va kattalar va bolalar o'rtasidagi ijtimoiy sheriklik uchun yaxshi joy vazifasini bajaradi.

Tahlil va natijalar. Ilmiy-uslubiy adabiyotlarni va muzeylarning madaniy va ma'rifiy faoliyatining mavjud amaliyotini o'rganish natijasida umumta'lim maktablari o'quv jarayoniga muzey pedagogikasini joriy etishning asosiy shakllarini aniqlashga imkon beradi.

Muzey o'qituvchisi o'z ishida quyidagi usullardan foydalangan holda olib boradigan muzeylar va ko'rgazmalarga ekskursiyalar:

- bolaga shaxsiy tajribasi bilan bog'liq "qadriyatlarni boshdan kechirishga" imkon beradigan teng qiymatli dialogni tashkil etish;

- sezgi va mnemonik javoblarning hissiy patogenlari yordamida "taqdim etish orqali interaktivlikni" ta'minlash;

- qo'llanma xarakterini jalb qilish, rol qo'llanma o'zi (har qanday belgi rolda) yoki qo'g'irchoq tomonidan bajarilishi mumkin;

- bolalarning idrokini jamlash uchun ramziy atribut yoki o'rni bosuvchi narsadan foydalanish;

- tasviriy san'atning muzey asl nusxasi yonida tashkil etish (quruq grafik vositalar bilan rasm chizish, pantomima, plastik tadqiqotlar va boshqalar).

Xulosa va takliflar. Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, muzey pedagogikasida to'garaklar faoliyatini umumta'lim maktablarda tashkil etish orqali ta'lim oluvchilarga madaniyatning murakkab dunyosida harakat qilishda, dunyo va o'zi haqidagi bilim va g'oyalarni kengaytirishda, o'zlarini nafaqat o'zlarining, balki boshqa madaniyatlarining merosxo'ri sifatida anglashda yordam beradi.

Shuningdek, to'garaklarda muzeyga ekskursiyalar o'qituvchining har mavzu, virtual shakllarini tashkil etishga olib keladi. qanday ma'lumotlarini to'ldirishi va boyitishi, ta'lim jarayonini

ADABIYOTLAR

1. 2019-yil 5-yanvardagi PF-5611-son Farmoni bilan tasdiqlangan «2019-2025 yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish Konsepsiyasi».
2. Lichtwark A. Übungen in der Betrachtung von Kunstwerken. – Berlin: Verlag von Bruno Cassire, 1909. – 230 p.
3. Столяров Б.А. Музейная педагогика История, теория, практика- М.: Высш. шк., 2004 —29-84с.
4. Насруллаева П.Н. Музейное дело в системе туризма. — Дагестанский государственный педагогический университет Кафедра «Социально-культурный сервис и туризм» г. Махачкала.
5. Baydjanov, B. (2021). Language and education integration - information security as one of the important factors of supply. —Actual problems and solutions of modern philology. Collection of materials of the international online conference. (2). <https://doi.org/10.47100/.v1i2.302>
6. Karimova, M., & Tuychieva, R. (2019). The pedagogical basics of training students for professional, moral and educational function. Scientific Bulletin of Namangan State University, 1(10), 311-317.